

Udržme se... už potřetí...

Vladka Buchtová

Třetí webinář zabývající se udržitelností knihoven se konal v pondělí 29. března. První webinář se týkal globálního pohledu na udržitelnost, druhý se přesunul na národní úroveň a ten třetí byl věnován mimo jiné Strategickému rámci ČR 2030.

Jako vždy byli účastníci webináře přivítáni moderátorkou Mgr. Martinou Košanovou, která nejen že představila program celého webináře, ale pozitivně naladila všechny zúčastněné zmínkou, že smích je autoterapeutický, takže alespoň u svých monitorů bychom měli sedět rovně a usmívat se, a že pokud to náhodou nevíme, tak 20. března proběhl Mezinárodní den štěstí. Tak nás plynule dostala do prvního tématu, tj. jak se podívat na své životy optikou jeho kvality, což bylo i tématem první prezentace. Takže zamyšlení č. 1: „*Co vlastně chceme a co máme?*“ A pak už jsme byli vrženi do víru programu.

Nabídka „vyučovacích předmětů“ byla více než zajímavá. Toho prvního se ujal Jan Mareš, vystudovaný historik se zájmem o sociální a kulturní dějiny 19. a 20. století i budoucnost, vedoucí oddělení udržitelného rozvoje Ministerstva životního prostředí ČR a tajemník Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Jeho příspěvek měl název „Kvalita života pro 21. století“. A protože je třeba neustále opakovat, abychom neztratili ze zřetele to hlavní, připomněl základní definici udržitelného rozvoje. Definice, která zazněla ve zprávě „Naše společná budoucnost“ Světové komise pro životní prostředí a rozvoj OSN, zní: „*Udržitelný rozvoj a kvalita života: je to takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích*“. K zamyšlení je, že tento výrok je už z roku 1987.

Už sám koncept kvality života je poněkud problematický. O kvalitě života má každý svou představu, subjektivní a proměnlivou. A tady se objevuje rozpor v otázce docílení vyššího růstu, kdy se stal hrubý domácí produkt měřítkem úspěšnosti. Růst HDP strmě stoupá už od roku 1800. Co to ale znamená pro životní prostředí? Jan Mareš nastolil otázky z úhlu, ze kterého nejsme zvyklí skutečnosti nahlížet ani posuzovat. Zajímavým sdělením byl fakt, že mezi zeměmi – a to velmi vyspělými – jsou velké

rozdíly ve spotřebě. Tvrzení Václava Smila^[1]: „... kdyby jen miliarda lidí v subsaharské Africe dosáhla americké úrovně spotřeby, planeta by byla úplně oholená...“^[2], je k zamyšlení č. 2. Že jsou podmínky života v této oblasti kruté, všichni víme a všichni také souhlasíme s tím, že je nejvyšší nutné tyto podmínky rapidně vylepšit. Ale ve světle faktu o spotřebě to znamená změnit přístup vyspělých zemí ke spotřebě. Co to znamená? Nepopulární fakt: uskrovnit se, nechtít vše, odřici si některé luxusní záležitosti. Dokážeme to?

Následovaly různé přesvědčivé grafy, ale pokud nemáte grafy rádi, doporučuji webovou stránku Dollar Street. Fotky vám ukážou, jak vypadá životní úroveň v různých koutech světa. Na webové stránce můžete srovnávat různé země z nejrůznějších hledisek. 264 rodin z 50 zemí světa a na 30 000 fotografií. Přestanete si stěžovat. Ano, víme to, ale nevidíme.

Závěr je, že růst tedy sám o sobě není negativní, ale je třeba oprostít jej od ekonomiky. Protože je tato věta takto formulována, může mnohým připadat jako přinejmenším rozporuplná. Růst ale může, a měl by, spočívat v lidských hodnotách, v přístupech, v toleranci, v rozvoji laskavosti a snášenlivosti. Sci-fi? Možná, ale jiná alternativa pravděpodobně neexistuje.

Jan Mareš dále mluvil o Strategickém rámci České republiky 2030, ze kterého vychází vlastní implementační plán, který v podstatě opisuje výše uvedené – udržitelný rozvoj je vyvážený rozvoj a zamyšlení č. 3 na závěr prezentace: „*Mysleme globálně a dlouhodobě, jednejme lokálně. Nežijeme na ostrově, ale v pavučině.*“ Jak vidíte, už v té jediné prezentaci může každý najít dost materiálu k úvahám. A to nás čekaly ještě další dvě přednášky.

Lucie Sršňová odkazovala v následující prezentaci k datům o kvalitě života v České republice. Vystudovala veřejnou a sociální politiku na UK a od roku 2020 je garantkou sociální oblasti Strategického rámce ČR 2030 a Agendy 2030 na MŽP. Lektorka poukázala na skutečnost, že vzhledem k absenci významných dat týkajících se osobních vztahů či nedostatku sociálních šetření je obraz kvality života v České republice neúplný. Také subjektivní vnímání zdravotního stavu může být zavádějící. Stejně tak je diskutabilní fakt, že naděje dožití se vyššího věku roste. Nikoho neudiví, že záleží také na tom, v jakém zdravotním stavu se vyšší věk odehrává.

Existují však i tzv. tvrdá data. Jako např. ta z roku 2019, kdy kolem 30 % populace pobíralo plat kolem 14 000 Kč. Příjmy v ČR jsou opakovaně nízké, a i z toho důvodu není směrodatná míra zaměstnanosti. Mnoho respondentů není spokojeno s přístupem ke vzdělání ani s jeho kvalitou. Vzdělání učitelů se podle průzkumu snižuje a zájem dospělé populace na celoživotním vzdělávání rovněž. Samozřejmě Lucie Sršňová mluvila i o dalších výsledcích šetření, ale tato mě zaujala

a poněkud znepokojila.

Martin Buchtík, který prezentoval jako třetí, je sociolog a ředitel ústavu STEM^[3], člen občanské iniciativy KoroNERV-20. V posledních deseti letech realizoval řadu výzkumů a sociologických studií, spojených zejména s kvalitou života, životním stylem a formováním veřejného mínění. V minulosti mimo jiné řídil Centrum pro výzkum veřejného mínění a tým sociálního a politického výzkumu v MEDIANu.

Martin Buchtík přišel s aktuální přednáškou s příhodným názvem „Rok s covidem“ a následovala přímo smršť různých grafů. A s pocitem štěstí souvisely přímo. A všechny na „covidové“ téma. Fakta byla opravdu zajímavá. Opět se ukázalo, že jeden fakt má různá hlediska. Jeden z kladů, který přinesl vir a který bývá často uváděn, je používání nástrojů pro online hovory a konference. Bližší průzkum však ukázal, že polovina (!) obyvatel ve věku 18–75 let tento nástroj používat neumí anebo nemají základní podmínku pro jejich užívání, tj. připojení k internetu. Schopnost používat tyto aplikace také klesá s vyšším věkem a je významně podmíněna vzděláním. Pak už se ta „výhoda“ nejeví tak okázale, že? Stejně tak graf vyjadřující důvěru vládě v otázce koronaviru ukazuje celkem nepříjemná čísla: zatímco v únoru 2020 důvěřovalo vládě 85 % obyvatelstva, o rok později čísla klesla na 25 %.

Následovaly další grafy, jako například hodnocení přiměřenosti protipandemických opatření, zájem nechat se očkovat, zmatek v informacích, dopady pandemie na finanční situaci, dopad pandemie na ohrožené skupiny, sebehodnocení zajištění domácnosti a další... Jen ten pocit štěstí bohužel klesl, ale to vzhledem k předešlým zjištěním nebylo nic divného.

Přestala jsem počítat, kolik zamyšlení následovalo. Tři prezentace a látka k přemýšlení na půl roku.

Po prezentacích následovalo neformální setkání s přednášejícími ve skupinách. Tady si mohli účastníci vybrat jednoho účinkujícího, na kterého chtěli a mohli směřovat své dotazy. Následoval „úkol“ s názvem Štěstí v knihovnách, kdy účastníci mohli poslat fotku akce, kde se čtenáři a návštěvníci baví anebo se účastní spolu s knihovníky různých aktivit.

Workshopy a zadání domácího úkolu jsou už pravidelností. Příští setkání je plánováno na 26. dubna; do té doby je za úkol zjistit, zda má ta která knihovna nějaký akviziční plán a jak je v něm zahrnuta podpora místních vydavatelů, lokálních autorů a děl. No... to není tak těžké, daleko těžší je vymyslet, jak knihovny mohou (a musí) konkrétně přispět k udržitelnosti nejen své vlastní, ale i k udržitelnosti v globálním kontextu. Přemýšlet, vydržet, komunikovat, uskromnit se, spolupracovat, chápat...

Kontakt na autorku: vladimira.buchtova@svkhk.cz

[1] Václav Smil (* 9. prosince 1943, Plzeň) je kanadský vědec českého původu, emeritní profesor University of Manitoba ve Winnipegu.

[2] GARDELS, Nathan a Václav SMIL. Lidé budou za chvíli zase jezdit na výletních lodích jako blázni. S tím budeme muset něco udělat. Deník N [online]. Praha: N media, 2019, 12. března 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://denikn.cz/579900/kdyby-byt-jen-miliarda-lidi-v-subsaharske-africe-dosahla-americke-urovne-spotreby-planeta-by-byla-uplne-oholena/?ref=list>

[3] Ústav empirických výzkumů, z. ú., se zabývá aplikovaným sociologickým výzkumem, studiem životních podmínek, hodnot, postojů a názorů obyvatelstva.